

**Epistemologia i mètodes de recerca en antropologia
social i cultural**

Codi: 101264

Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Beatriz Ballestin Gonzalez

Correu electrònic: beatriz.ballestin@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

Altres indicacions sobre les llengües

Entrega de treballs en català o castellà

Equip docent

Sílvia Gomez Mestres

Dan Rodriguez Garcia

Beatriz Ballestin Gonzalez

Prerequisits

Per a poder cursar correctament l'assignatura és necessari haver completat prèviament l'assignatura de Pràctiques de Treball de Camp I.

Objectius

Es tracta d'una assignatura que forma part d'una seqüència d'assignatures metodològiques-tècniques que constitueix un model a escala de la investigació etnogràfica en Antropologia: Pràctiques de Camp en ASiC I (fase exploratòria o prospectiva), Epistemologia i mètodes d'investigació en ASiC (disseny teòric), Tècniques d'investigació en ASiC (disseny tècnic), Recursos instrumentals per a la investigació a l'Antropologia (competències instrumentals), Pràctiques de camp en ASiC II (posada a prova de les hipòtesis segons els dissenys previstos, recollida de dades, anàlisi i conclusions), i Treball de fi de Grau (model a escala de la investigació etnogràfica en Antropologia).

L'assignatura d'Epistemologia i mètodes forma part de la Matèria principal 11, Mètodes, tècniques i instruments d'investigació en Antropologia, i els seus continguts es refereixen a la fase de disseny teòric de la investigació (formulació de les hipòtesis, elaboració del marc teòric, proves de contrastació, etc.) i als supòsits epistemològics subjacents a la seqüència d'assignatures metodològiques i tècniques del grau.

Aquesta assignatura enllaça amb Camp I, i té els següents objectius:

1. Conèixer el desenvolupament històric de les diferents propostes de mètodes d'investigació científics i hermenèutics i les diferents propostes d'anàlisi de les teories científiques, amb especial èmfasi en la concepció estructural.
2. Realitzar una primera aproximació als supòsits metodològics subjacents als treballs clàssics i contemporanis de l'Antropologia.
3. Arribar a conclusions respecte al debat sobre l'aplicació de mètodes científics i interpretatius en Antropologia i al paper que tenen en aquesta disciplina les estructures hermenèutiques de la pre-comprensió d'una banda i per una altra les descripcions, els procediments interpretatius i les explicacions que s'adonen relacions diverses entre fenòmens socioculturals.
4. Prendre consciència que el coneixement antropològic, i de manera general els coneixements disciplinaris, són productes culturals propis de societats desiguals, immersos en les cosmovisions compartides i estretament relacionat amb les relacions de poder, en especial les relacions de gènere el que exigeix una crítica no empírica de teories i conceptes, que afegeix a la crítica metodològica l'epistemològica.
5. Adquirir la capacitat de desenvolupar per posar a prova una hipòtesi explicativa d'un problema sociocultural (formulada a partir d'una fase inicial de treball de camp) tenint en compte la seva plausibilitat, la seva adequació a les dades i la seva relació amb altres hipòtesis alternatives.

Competències

- Actuar amb responsabilitat ètica i amb respecte pels drets i deures fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Demostrar que es coneixen i es comprenen els debats epistemològics i metodològics en antropologia i les principals tècniques de recerca.
- Fer servir les eines digitals i interpretar fonts documentals específiques de manera crítica.
- Produir materials relacionats amb la diversitat cultural susceptibles de tenir un impacte crític en les concepcions de sentit comú.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Utilitzar els procediments, les tècniques i els recursos instrumentals per desenvolupar treball de camp etnogràfic.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament els principis, valors i procediments que regeixen l'exercici de la professió.
2. Analitzar críticament les dades procedents de les recerques i els informes antropològics.
3. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
4. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
5. Aplicar els codis ètics vigents al treball de camp etnogràfic.
6. Aplicar una perspectiva holística al problema d'estudi i analitzar les institucions humanes dins de configuracions culturals més àmplies.
7. Avaluar críticament els materials etnogràfics com a proposta de models teòrics.
8. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
9. Conèixer i avaluar els debats metodològics de l'antropologia social i cultural.
10. Conèixer i valorar la diferència entre la crítica epistemològica i la crítica metodològica de conceptes.

11. Elaborar un treball individual en el qual s'expliciti el pla de treball i la temporalització de les activitats.
12. Establir relacions etnològiques de confiança amb els subjectes, que estimulin la producció i la fiabilitat de les dades.
13. Explicar el codi deontològic, explícit o implícit, de l'àmbit de coneixement propi.
14. Exposar en forma narrativa els resultats del treball, d'acord amb els canons crítics de la disciplina i tenint en compte els diferents públics a qui van dirigits.
15. Fer un ús ètic de la informació, sobretot quan té caràcter personal.
16. Obtenir i registrar dades etnogràfiques aplicant les diferents tècniques de recollida i anàlisi, utilitzant en especial procediments qualitatius i la pràctica de l'observació participant.
17. Operacionalitzar els conceptes teòrics i posar a prova les explicacions dels fenòmens socioculturals.
18. Proposar projectes i accions que estiguin d'acord amb els principis de responsabilitat ètica i de respecte pels drets humans i els drets fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
19. Relacionar els elements i factors que intervenen en el desenvolupament dels processos científics.
20. Resoldre problemes de manera autònoma.
21. Valorar l'impacte de les dificultats, els prejudicis i les discriminacions que poden incloure les accions o projectes, a curt o llarg termini, en relació amb determinades persones o col·lectius.
22. Valorar la fiabilitat de les fonts, seleccionar dades rellevants i contrastar la informació.

Continguts

BLOC I INTRODUCCIÓ

0. Presentació de el curs: estructura, contingut, avaluació.

1. Definicions preliminars i supòsits bàsics. El concepte "folk" de ciència: suposada objectivitat, suposades veritats. Historicitat de les propostes de mètode científic. Crítica de les dicotomies tradicionals: ciències naturals / socials, disciplines nomotètiques i idiogràfiques, antropologia interpretativa i antropologia científica.

2. L'inici de la metodologia científica en antropologia: l'Evolucionisme, Tylor i la ciència de la cultura; les primeres aproximacions a l'mètode: el Funcionalisme estructural de Radcliffe-Brown i l'aplicació de l'inductivisme en antropologia: el mètode inductiu-verificacionista. Mètode inductiu i mètode deductiu.

BLOC II EPISTEMOLOGIA GENERAL DE LA CIÈNCIA

3. El probabilisme lògic: Carnap, Kaplan i Manners. Explicació i predicció.

4. Hempel, conceptes metodològics clàssics: hipòtesi, implicació contrastadora, corroboració / falsació, suport teòric i suport empíric, probabilitat lògica, explicació nomològico-deductiva, etc. Els límits de la falsació i de la verificació de teories.

5. El falsacionisme: de la certesa a la conjectura. Les primeres aproximacions: Herschel i Duhem ("falsacionisme tou"). Popper ("falsacionisme dur") i el mètode hipoteticodeductiu-falsacionista: crítica a l'inductivisme; la relativitat del concepte "veritat"; la falsabilitat com a criteri de demarcació entre ciència i no-ciència.

6. Ciència i aspectes socials i històrics: trencaments i continuïtats amb les lògiques racionalistes

6.1. Kuhn i la teoria dels paradigmes: ciència normal i revolucions científiques.

6.2. El falsacionisme sofisticat de Lakatos. Metodologia dels programes d'investigació: heurística negativa i heurística positiva. Desenvolupament de programes i formació de conceptes.

6.3. La crítica radical de Feyerabend (anarquisme metodològic i incommensurabilitat). Irracionalitat i racionalitats en els processos de coneixement.

BLOC III EPISTEMOLOGIA I MÈTODES EN LES CIÈNCIES SOCIALS I L'ANTROPOLOGIA

7. Fonaments de l'epistemologia i els mètodes en Ciències Socials : tradicions positivista i fenomenològica (o constructivista)

8. Interpretació i explicació en Ciències socials i Antropologia, bases de la metodologia qualitativa i quantitativa

9. Dues propostes integradores: el Constructivisme estructuralista de Pierre Bourdieu, i la Teoria de l'Estructuració i la Doble Hermenèutica d'Anthony Giddens

Metodologia

La comprensió preliminar dels temes s'aconsegueix a través de les classes i les lectures obligatòries. La comprensió profunda s'aconsegueix amb els exàmens basats en els conceptes clau i les lectures obligatòries de l'assignatura, i amb el desenvolupament d'un treball pràctic tutoritzat que va desenvolupant-se en diverses etapes a mesura que s'avança en l'aprenentatge dels continguts teòric-metodològics, i de diversos assajos teòrics que constitueixen fites en el desenvolupament del curs.

La part de Pràctiques inclou varies sessions obligatòries amb tota la classe, per explicació dels guions del disseny de la Pràctica i per entregues i devolucions de correccions.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques i de discussió de lectures teòriques	50	2	2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 19
Preparació de proves avaluatives teòriques	27	1,08	2, 6, 7, 8, 9, 10, 19
Selecció d'una hipòtesi de treball i aplicació dels conceptes teòrics bàsics a la hipòtesi	25	1	3, 5, 17, 20
Tipus: Supervisades			
Realització d'un disseny de posada a prova i desenvolupament d'una hipòtesi	25	1	3, 5, 17, 20
Tutories individuals	5	0,2	3, 5, 6, 11, 12, 16, 17, 20
Tipus: Autònomes			
Lectura i comentari de la bibliografia obligatòria	75	3	2, 4, 7, 14, 19
Treballs successius i acumulatius de desenvolupament de la hipòtesi	70	2,8	3, 5, 11, 17, 20

Avaluació

El seguiment de el curs en la part de Teoria suposarà el 50% de la nota de el curs, i s'avaluarà a partir de dos exàmens parcials (25% i 25%) basats en els conceptes clau i les lectures obligatòries. Per tal de poder ser avaluat de la part de teoria, caldrà presentar-se als dos exàmens.

L'altre 50% correspon a la part de Pràctiques, que consisteix en l'elaboració, en diversos lliuraments, d'un disseny teòric d'investigació a partir d'una hipòtesi de treball.

Els lliuraments de tots els treballs s'han de fer en les dates estipulades. Pel que fa a la part de Pràctiques, cal haver assistit a totes les tutories de seguiment relacionades amb el desenvolupament del disseny.

Per aprovar l'assignatura cal haver aprovat cada part (Teoria i Pràctica) independentment amb un mínim de 5 sobre 10.

Per poder ser reavaluat, cal haver estat avaluat en avaluació contínua i haver suspès. La qualificació mínima conjunta (mitjana de Teoria i Pràctica) per a poder ser reavaluat és de 3,5 punts.

La part de Teoria es tornarà a avaluar amb exàmens parcials o finals, i la part de Pràctiques amb un treball basat en el disseny teòric de la pràctica.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Desenvolupament supervisat d'un disseny metodològic de recerca	50%	20	0,8	1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 21, 22
Exàmens parcials	50%	3	0,12	3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 20, 22

Bibliografia

LA BIBLIOGRAFIA OBLIGATÒRIA SERÀ DETERMINADA A L'INICI DE CURS.

BIBLIOGRAFIA DE SUPORT

AGAR, M. [1982] (1992) "Hacia un lenguaje etnográfico", en Reynoso, C. (comp.) *El surgimiento de la antropología postmoderna*, Barcelona: Gedisa, pp. 117-137.

CHALMERS, A. F. (1982) *¿Qué es esa cosa llamada ciencia?*, Madrid: S. XXI.

CHALMERS, A. F. (1992) *La ciencia y cómo se elabora*, Madrid: S. XXI.

GIDDENS, A. (1987) [1967] "Conclusiones: Algunas nuevas reglas del método sociológico", en *Las nuevas reglas del método sociológico. Crítica positiva de las sociologías interpretativas*, Buenos aires: Amorrortu, pp. 159-167.

GONZÁLEZ ECHEVARRIA, A. (1987) *La Construcción teórica en Antropología*, Barcelona, Anthropos.

- (1989) "Del estatuto científico de la Antropología", en J. Contreras y otros (dirs.) *Antropología de los Pueblos de España*. Madrid. Taurus: 177-191.

- (1990) *Etnografía y comparación. La investigación intercultural en Antropología*. Barcelona: Servei de Publicacions de la UAB.
- (2003) "Un Esquema conceptual para el análisis del conocimiento", en *Crítica de la singularidad cultural*, Barcelona: Anthropos, pp. 371-381.
- (2006) "Del utillaje conceptual de la antropología: los usos del términos "inductivismo" y los usos del término "hermeneútica". Dos propuestas de clarificación", *Revista de Antropología Social*, 15: 327-372.
- (2009) *La dicotomía emic/etic. Historia de una confusión*. Barcelona. Anthropos
- _ (2011), "De la certeza a la conjetura. Evolución de las propuestas de método científico". Adaptado de "Del utillaje conceptual de la antropología: los usos del términos "inductivismo" y los usos del término "hermeneútica". Dos propuestas de clarificación", *Revista de Antropología Social*, 15: 327-372.
- FEYERABEND, P. K. (1982) [1978] "La ciencia en una sociedad libre", en *La ciencia en una sociedad libre*, Madrid: Siglo XXI, 2ª parte, pp. 82-142.
- HEMPEL, C. (1979) *Filosofía de la ciencia natural*. Madrid: Alianza.
- KAPLAN, David y MANNERS, R.A. (1979) "Antropología: métodos y problemas en la formulación de teorías"; "Algunos temas viejos y nuevas direcciones", Caps. 1 y 5 de *Introducción crítica a la teoría antropológica*, Buenos Aires: Nueva Imagen, pp.19-66 y 313-341.
- KUHN, T. S. (1971) [1962] "Introducción" y "Posdata 1969", en *La estructura de las revoluciones científicas*, México: Fondo de Cultura Económica, pp. 20-32 y 268-319.
- LAKATOS, I. (1983) [1978] "La falsación y los programas de investigación científica", en *La metodología de los programas de investigación científica*, Madrid: Alianza, pp. 17-72.
- POPPER, K. (1967) [1935] "Panorama de algunos problemas fundamentales"; "Sobre el problema de una teoría del método científico", Caps. 1 y 2 de *La lógica de la investigación científica*, Madrid: Tecnos: 27-54.
- RADCLIFFE-BROWN, A. R. (1975) [1958] "Definición [de Antropología Social]", en J.R. Llobera, ed. *La Antropología como ciencia*, Barcelona: Anagrama, 1975: 47-53.
- RADCLIFFE-BROWN, A. R. (1974) [1925] "El hermano de la madre en África del sur", en *Estructura y función en la sociedad primitiva*, Barcelona: Península, pp. 25-41.
- SAN ROMÁN ESPINOSA, T. (2006) "Acaso es evitable? El impacto de la Antropología en las relaciones e imágenes sociales" *Revista de Antropología social* 15: 373-410.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- ADORNO, T.W. (1969) *La disputa del positivismo en la filosofía alemana*. Barcelona. Grijalbo. 1973.
- AGAR, M. (1982) "Hacia un lenguaje etnográfico", en Reynoso, comp. 1992:779-95
- ATAL, Y. 1981 "The Call for Indigenization". *International Social Science Journal*, vol. 32, I: 189-197.
- BACHELARD, G. 1975b (1938) *La formation de l'Esprit Scientifique. Contribution a une Psychanalyse de la Connaissance Objective*. París. Vrin. .
- BARNES, B. 1982, *T.S. Kuhn and Social Science*. Londres. Mac Millan
- BAUMAN, Z. 1978 *Hermeneutics and Social Science. Approach to Understanding*. Londres. Hutchinson.
- BERGER, A. T. & LUCKMAN (1966) *La construcción social de la realidad*. Buenos Aires. Amorrortu.

BOAS, F. 1896 "The Limitations of the Comparative Method in Anthropology" *Science*, N.S. 4: 901-908, en Boas, 1968: 270-288.

- 1968 (1940) *Race, Language and Culture*. Canadá. Collier-Macmillan.

BOHANNAN, L. 1956 "Miching Mallecho: that means witchcraft", en J. Morris, ed. *From the third Programme*: 174-188 Nonesuch Press, Ltd. London, en "The Bobbs-Marrill reprint series in Social Sciences", A.403.

BOURDIEU, P., CAMBORDEON, J.C. y PASSERON, J.C. (1973) *El oficio de sociólogo*. Madrid, s. XXI.

CARNAP, R. 1969 *Fundamentación lógica de la Física*. Buenos Aires. Editorial Sudamericana. 1974 "Qué es la probabilidad" en D.M. Messick, ed. *Matemáticas en las ciencias del comportamiento*. Madrid. Alianza. 39-49.

CARRITHERS, M. (1990) "Is Anthropology Art or Science?", *Current Anthropology*, 131 (3): 263-282 (traducción castellana en *Alteridades. Anuario de Antropología*, México: UAM).

CICOUREL, A. V. 1979 (1973) *La sociologie cognitive*. París. P.U.F.

CHALMERS, A. F. (1982) *¿Qué es esa cosa llamada ciencia?*, Madrid: S. XXI.

CHALMERS, A. F. (1992) *La ciencia y cómo se elabora*, Madrid: S. XXI.

CLIFFORD, J. (1988) "Sobre la autoridad etnográfica" en Reynoso, comp. 1992: 141-170.

COLLINGWOOD, R.G. *An Essay on Methaphysics*. Oxford. Citado por Toulmin, 1977.

COULON, A. 1988 (1987) *La Etnometodología*. Madrid. Cátedra.

DAVIDSON, D. 1990 (1984) *De la verdad y de la interpretación*. Barcelona. Gedisa.

- 1992, *Mente, mundo y acción*. Barcelona. ICE/Paidós.

DILTHEY, W. 1966 (1883) *Introducción a las ciencias del espíritu*. Madrid. Revista de Occidente.

DUHEM, P. (1906) *The Aim and Structure of Physical Theory*. Princeton: Princeton U.P.

ESTUPINYÀ, P. (2010) *El ladrón de cerebros: Compartiendo el conocimiento científico de las mentes más brillantes*. Barcelona: Debate.

EVANS-PRITCHARD, E-E. (1937) *Brujería, magia y oráculos entre los Azande*. Barcelona. Anagrama.

FEYERABEND, P.K. (1974) *Contra el método*, Barcelona: Ariel.

- 1982 *La ciencia en una sociedad libre*. Madrid. S. XXI.

FLECK, L. (1935) *La génesis y el desarrollo de un hecho científico. Introducción a la teoría*

del estilo de pensamiento y del colectivo de pensamiento. Madrid. Alianza Editorial.

FOUCAULT, M. [1973] (2003) *La verdad y las formas jurídicas*. Barcelona: Gedisa.

FOUCAULT, M. [1971] (1993) *Microfísica del Poder*. Madrid: La Piqueta.

FOUCAULT, M. [1969] (1987) *Arqueología del Saber*. Madrid: Siglo XXI.

FOUCAULT, M. [1970] (1992) *El orden del discurso*. Buenos Aires: Tusquets.

GADAMER, H.G. 1993 (1960) *Verdad y Método I*. Salamanca. Sígueme.

- 1994 (1986) *Verdad y Método, II*. Salamanca. Sígueme.

GARFINKEL, H., 1990 (1967) *Studies in Ethnometodology*. Cambridge. Polity Press.

GEERTZ, C. (1984) "Distinguished Lecture: Anti, Anti, Relativism", *American Anthropologist*, vol. 86: 263-278.

-1987 (1973) *La interpretación de las culturas*. México. Gedisa.

Programari

A concretar a l'inici del curs.